

Csomor Józsefné

A LEHEL VEZÉR GIMNÁZIUM HONISMERETI SZAKKÖRÉNEK 26 ÉVE

Három tényező hatására lettem a néprajz és a helytörténet elkötelezett híve életemben.

Édesapám cséplőgéppel és traktorral rendelkezett, s még nem államosították 1952-ben, engem bízott meg a cséplés dokumentumainak vezetésével a tanyai helyszíneken. Ekkor már mindent rendszeresen ellenőriztek a legváratlanabb pillanatokban.

Jártam tehát én is a jászapáti határt édesapámmal és a cséplőgép munkásaival, azaz a bandával, ahogyan őket nevezték. Közelről láttam azt a rendkívül nehéz munkát, amelyet a nagy hőségben, porban a többségében férfiak, de fiatal nők is végeztek.

Beszélgettem a tanya tulajdonosaival, szegényekkel, gazdagokkal egyaránt. A határban élőkkel személyes kapcsolat alakult ki, s ez a tény nagy hatással volt rám. Rájöttem, mit jelent a kora reggeltől késő estig tartó munka, kiszolgáltatva a természetnek: hideg, forróság, sok eső, aszály, s a váratlan események sorozata, melyekhez mind mind alkalmazkodni kellett. Láttam a különbséget a szép tiszta, rendezett porták, és a hanyag, rendetlen, málladozó falú tanyák között.

A második – életre szóló – hatás a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem néprajzi tanszékén ért. Gunda Béla professzor felkeltette az érdeklődésemet e téma iránt. Kiváló szervezőként elvitt bennünket gyűjtőútra, ahol többet tanultunk a népi tárgyi és szellemi kultúráról, mintha sok könyvet elolvastunk volna. Itthon természetesen az ilyen témájú műveket sem mellőztük. A kutatómunkára való lelkesítést tehát az egyetem néprajzi intézetében kaptam. Ehhez járul még tősgyökeres jász származásom, és a redemptusok között is előfordulnak mind apai, mind anyai ősök. Szeretek utazni, de két hétnél többet nem tudok elviselni az országhatáron kívül, a Jászság nélkül.

Az előbb említett két hatást erősítette meg erdélyi utazásunk 1956-ban. Az egyetemisták két csoportja – énekkarosok, népi táncosok – érkeztek meg Kolozsvárra. Mi is lelkesen táncoltunk, de amit ott láttunk, tapasztaltunk, soha nem felejtjük el. Életre szóló barátságok szövődtek a forradalom előtti izzó hangulatban.

1990 novemberében diákok érkeztek a kolozsvári Brassai Sámuel Líceumból tanárnőjük vezetésével. Szócs Jutkával még 1956-ban találkoztam, azóta tartottuk a kapcsolatot. Ketten szerveztük meg a Brassai Sámuel Líceum és a Lehel Vezér Gimnázium diákjainak baráti találkozóját, a testvériskolai kapcsolatot. A romániai forrongások idején autóbust indítottunk Kolozsvárra. Ebben az akcióban Túri István, Váradí Istvánné és jómagam vettünk részt, valamint néhány diák és szülő is. Átadtuk a Brassai S. Líceum vezetésének a tanuló által összegyűjtött 500 könyvet és tanszereket, gyógyszereket, tisztálkodószereket. A gyűjtésben élen jártak néprajzi, helytörténeti szakköröm tagjai. A szakkör 1966-ban alakult meg, és 1992-ig, nyugdíjazásomig működött.

Tapasztaltam, hogy szülőföldjükhöz, szűkebb hazájukhoz, a Jászsághoz diákjaim többsége kötődött. Természetes kíváncsiság élt bennük a múlt, elődeik élete, szokásai iránt, de a kíváncsiságot fel kellett bennük ébreszteni, felszínen tartani különféle módszerekkel. Tanítványaimmal együtt választottuk ki a hozzájuk közel álló témát, ha pedig pályázatot írt ki a berényi, szolnoki múzeum, vagy valamelyik országos intézmény, a címnek megfelelően indult a kutatómunka. Megtanítottam nekik a forráskutatást, annak ellenőrzését, a cédulázást, vagy az interjúkészítés fortélyait és egyéb tudnivalókat a pályázatok készítéséhez.

Sok segítséget kaptunk Tóth Jánostól, a Jász Múzeum akkori igazgatójától, munkatársaitól és a városi könyvtár dolgozóitól. Szerettek bennünket, s az intézmények kapui mindig nyitva álltak előttünk. Készséggel fogadták a fiatalokat, szakmai útmutatásokkal segítettek munkájukat, s a szakemberek gyakran látogattak el egy-egy szakköri foglalkozásra is.

Mondanivalómmal összevág Bánki Noémi nyilatkozata 1981 novemberében. A riporter azt kérdezte: „Miért épp ezt a témát választotta?”

Helytörténeti tárgyú munkával szerettem volna pályázni. Édesanyám a tüdőbeteg gondozóban dolgozik. Érdekelt az intézmény tevékenysége, és reményem is lehetett arra, hogy minden segítséget megkapok a kutatáshoz. Sajnos igen kevés írásos dokumentumot találtam, így leginkább az idősebb dolgozók elbeszéléseire hagyatkoztam. A szakkörben egyébként kialakult szokás, hogy mindenki olyan témát dolgoz fel, amely legközelebb áll hozzá, s szülői, rokoni, baráti kapcsolatai révén viszonylag könnyen juthat

megfelelő dokumentumhoz is.” 1981 októberében az ifjúsági kategória megyei első díját Bánki Noémi Szolnokon a Múzeumi hónapok keretén belül vehette át. Pályázatának címe: A jászberényi Tüdőbeteggondozó Intézet története 1945-től napjainkig a tbc elleni országos küzdelem tükrében. (Napjaink akkor 1981-et jelentette.)

Ilonka Gabriella – ma a Lehel Vezér Gimnázium tanára – így nyilatkozott a Szolnok Megyei Néplapban:

„Engem elsősorban a néprajz érdekel. A tanyai emberek szokásaival, az állattartás, a tisztálkodás hagyományaisal foglalkoztam.”

Faragó Sándor szintén a tanári pályát választotta: Jászberényben tanít történelmet. Sok vetélkedőt szervez napjainkban, s számtalan díjat nyernek tanítványai városunkban, megyénkben és országos szinten is. Nagyon jól összegezte gondolatait: „Rendkívül fontos, hogy összegyűjtsük a még fellelhető hagyományokat, tárgyakat. A mi korosztályunk már egészen más körülmények között, más szokásrend szerint él, keveset tud arról, hogy pl. száz évvel ezelőtt hogyan teltek az emberek hétköznapijai. Remélhetőleg kicsit a mi munkánk is hozzájárul ahhoz, hogy ezek a tények ismeretökké váljanak.”

Diákjaim időnként görbe tükröt is mutattak nekem. A Lehel Harsona 1982-es számában jelent meg a következő cikk, amelyből idézek: „Ödömér elrebegette, azért keresett fel, hogy segítsék neki összehozni első honismereti dolgozatát.

Kissé zavarosak voltak szemei, de elmagyarázta, neki horoszkópilag meg van jósolva, hogy gimnáziumi éve alatt ama jeles tanárnő felügyelete alá fog kerülni, aki kimondottan csípi az efféle tanulmányokat. Gondol nehéz jövőjére, így jobb, ha elkezd időben az edzéseket. A pórtelki gyufáskatula-készítés hagyományainak földolgozása nem nyerte meg a tetszését, kifejezetten művészeti témához ragaszkodott. Föjlajánlottam hát neki negyvennegyedik dolgozatom témáját: A jászberényi almamater deáknótái. No ez végre tetszett a tanárnőnek.” Koncz Károly – a szerző – ma az Electrolux megbecsült, közkedvelt dolgozója, aki a humorát mind a mai napig megőrizte.

Lukácsi Beátából jogász lett, és annak idején osztályának egyik legaktívabb tagja volt. Az ő vallomása tipikusnak mondható a szakköri közösségben: „Pályázatot még soha életemben nem készítettem. Húztam-halasztottam az időt, de augusztusban már nem lehetett tovább

halogatni a munkát. A legnagyobb melegben kutattam az ács szakma rejtelseit. A nagyapán nem nagyon értette, miért érdekel ennyire a múltja. Korábban nem faggattam ilyenekről. Kínlódva haladtam, nem láttam az alagút végét, de amikor beadás előtt végre elkészült, már nekem is tetszett a pályázat.”

Lukácsi Bea Egy jászjákóhalmi kisiparos mesterség története című munkájáért a megyei néprajzi, történeti pályázaton első díjat nyert 1983-ban.

A nyolcvanas évek elején 1982-ben hozták létre a Diákakadémiát, amelynek célja a kutatómunka fejlesztése a fiatalok körében. Szakköröm tagjaival azonnal bekapcsolódtunk ebbe a tevékenységbe is, mert a kijelölt témákat rendkívül érdekesnek, izgalmasnak találtuk. Az első felolvasó ülésre két év múlva, Szegeden került sor, ahol a pályázó diák népes hallgatóság és szakértőkből álló zsűri előtt ismertette munkáját.

Kaszab Zsuzsanna – szakköri tagom – Az emberiség globális problémái címmel írt dolgozatot, sokoldalú összegzését országos első díjjal, valamint pénzzel jutalmazták. Kutatómunkájáról a következőket nyilatkozta: „Mikor a könyvtárban erről a témáról érdeklődtem, mosolyogva kerestek elő vagy 20 könyvet. Mindet hazavittem, átlapozgattam, és kirajzolódtak bennem a fontosabb gondolatok. A tanárnóm jóvoltából – ugyancsak erről a témáról – megkérdezett kilencven gimnazista választát is értékeltem. Munkámban érdekes volt összevetni a sokfajta véleményt, mert – a maga módján – mindegyik válasz igen érdekes volt.”

Szegeden nagyra értékelték Zsuzsa munkáját, egyetlen bírálatként megjegyezték a pesszimista hangvételt. Kiváló képességű diákom ügyesen válaszolt, a témáról nem lehet optimistán beszélni, mert itt gondokról és nem eredményekről van szó. Kaszab Zsuzsa ma Hollandiában él.

Ennél a dolgozatnál elvétve történik utalás a helyi viszonyokra, később azonban több honismereti témát ajánlottak, s többségét rendre feldolgoztuk.

Beszámoltak például az ifjúság helyzetéről egy vidéki városban. Nagy Zsuzsanna szintén országos első díjat kapott a diáknyelvről írt munkájáért. Jutalomként az NDK-ba utazhatott.

1986-ban ismét Kaszab Zsuzsa, valamint Csereháti Erika dolgozatát ismerték el első díjjal az első világháborús élményeket

feldolgozó beszámolójukért. Ők írásban rögzítették azokat a szívszorító történeteket, amelyeket háborús veteránok mondtak el nekik. Ilyenek nagyon kevesen éltek, többször gyermekeik mesélték el a számukra már esetleg unalmas történeteket, mi viszont szíjjátva hallgattuk azokat. A jutalom ekkor egy-egy bulgáriai utazás volt.

1987-ben szintén két országos első helyezést értünk el. Csík Gabriella a jászberényi környezetvédelemről számolt be, Kovácsy Zsombor pedig a jászberényi iskolaegészségügyről írta pályamunkáját.

Az ő nagyapja volt a mindenki által ismert és szeretett Székely András doktor bácsi, aki valószínűleg sok adattal szolgált az értékes dolgozathoz.

Kovácsy Zsombor felnőttként az egészségvédelemnek lett elkötelezett vezetője, s örzöm az „Egészségügyi jog”-ról 2008-ban kiadott, nekem dedikált értékes könyvét. Annak idején ő és Csík Gabriella egy-egy lengyelországi utazást kaptak jutalomként.

1988-ban még mindig szereztünk egy országos első helyezést Bugyi Zsuzsanna jóvoltából. Ő a középkori Jászberényről írt érdekes, színes pályamunkát, és pénzjutalomban részesült.

A következő évben megszűnt a Diákakadémia, de tanulóimmal bebizonyítottuk, hogy az úgynevezett pangás éveiben is lehetett értelmes dolgokkal foglalkozni.

A szakkör diák vezetői és én is állandóan figyeltük, hol és mikor jelennek meg pályázati felhívások. Azonnal mozgósítottam a tagokat, és kiosztottam a testhezálló feladatokat. Így találtunk rá - többek között - a Pest-Budai Ifjúsági Kultúr Egylet országos pályázatára 1988-ban, ahol a „Magyar országgyűlés anno...” című témakörben Vecsey Napsugár II., Szegedi Judit különdíjban, Kiss D. Eszter pedig III. díjban részesült. Eszter dolgozatának címe: Demokráciánk középiskolás szemmel.

Szakköröm tagjai sokat adtak nyelvünk szépségének, kifejező erejének megőrzésére, én is tudtam, középiskolás korban kell elsajátítani a magyar nyelv helyes használatát. Ezért azonnal bekapcsolódtunk az Anyanyelvi játék fiataloknak című írásos vetélkedőbe 1987-ben. A következő diákjaim szerepeltek eredményesen: Dudás Éva, Kármán Gabriella, Kispál Andrea, hogy csak a legtehetségesebbeket említsem.

Ma is ki kellene találni valami hasonlót, mert a magyar nyelv tisztasága sokat romlott. Trágárság, durvaság, igénytelenség jellemzi a nyelvi kifejezést. Újságban, rádióban, tévében találkozunk olyan

jelenségekkel, amelyekkel régebben – művelt, tanult emberek körében – ritkán.

Nem csupán a száraz tudományokkal foglalkoztunk, hanem érdekes programokat is terveztünk és valósítottunk meg. Elzarándokoltunk például Kempelen Riza sírjához, aki 1858-ban halt meg Jászberényben, s itt temették el. Az írónő sírjánál idéztük Arany János Kempelen Riza sírkövére c. versét. Az ehhez hasonló helytörténeti séta mindig nagy hatással volt a szakkör tagjaira.

Itt jegyzem meg, hogy Jászberény nevezetességeinek, műemlék templomainak, épületeinek, szobrainak bemutatása tanóráim keretében is – a szakköri foglalkozáson kiselőadás, majd városi séta formájában – napirenden voltak.

A gyönyörű „ékszerdoboz”, a Ferences-templom megtekintését soha nem hagytam ki a különféle osztályoknak, a szakkör tagjainak, hiszen a templom és kolostor értékeivel vezető helyen szerepel a Jászságban.

Tapasztaltam, hogy azok a fiatalok, akik néprajzzal, helytörténettel foglalkoztak, gyorsabban tanultak, mert jobban érdekelte őket a történelem, mind napjaink, mind a múlt históriája. A honismereti munkát a haza szeretetére nevelés egyik hatékony formájának tartom napjainkban is. A szülőföldhöz való ragaszkodást erősíti, s jelenünk jobb megértését, megbecsülését is szolgálja. Kár, hogy egyre kevesebben vállalják ezt az állandó figyelmet érdemlő, anyagi megbecsüléssel nem járó, áldozatos munkát, pedig ahogy múlik az idő egyre kevesebb az adatközlő személy, és a régi, számunkra értékes „kacatoktól” is igyekeznek megszabadulni az emberek.

1988-ban a Szolnok Megyei Néplap így értékelte a szakkör munkáját: „Megszületik a Lehel Vezér Gimnázium honismereti szakkörében minden évben vagy húsz-harminc pályázat, s ott vannak mindenütt, ahol az lehetséges: a honismereti táborokban, a televíziós vetélkedőkön, a diák-konferenciákon. A „lehelesek” neve ismerősen cseng az ország távoli múzeumai által kiírt, meg a szűkebb pátria pályázatain is.” (Egri Sándor: Szolnok Megyei Néplap 1988.nov.26.)

A szakköri témák szinte kimeríthetetlenek, a diákok felkutatták a kisiparos mesterségek fortélyait: mézeskalácsos, kovács, takács, szűcs, cipész, asztalos, kalapos, szódavízkészítő stb. Előfordult, hogy a helyszínen tanulmányoztuk például, hogy a mester hogyan készíti a fazekakat, vagy élvezettel néztük miként formálódnak a szép színes szöttesek.

Diákjaim megírták a különféle intézmények, gyárak, téveszek, iskolák történetét. Felkerestek volt hadifogyókat, az 1956-os forradalom után bebörtönzötteket, s az érdekes, sokszor megdöbbentő történeteket leírták vagy magnószalagra vették. Ott tevékenykedtek 1990-ben a választások 1. számú választókerületének életében. Rögzítették a képviselőjelöltek vallomásait. Így Kis Zoltánét (SZDSZ), Pethő Lászlóét (MDF), Szigeti Istvánét (Független Kisgazdapárt), Dobos Lászlóét (Hazafias Választási Koalíció), Jakus Zoltánét (MSZP), Szabó Béláét (Agrárszövetség), Jánosi Gáborét (MSZMP). A Fidesz akkor az SZDSZ-t támogatta, így külön ők nem képviseltették magukat. Nagyon jó kritikát kaptunk Budapestről, ugyanis a témát a Magyar Tudományos Akadémia gondozásában az Iskolapolgár Közéleti Alapítvány hirdette meg, s „Pál Tamás – az alapítvány gondozója – további kutatásra alkalmasnak találta az anyagot, s folytatólagos munkára biztatta a szakkör tagjait és a tanárnőt.” (Jászkürt 1991. november)

Az általam 27 évig szerkesztett diákújság, a Lehel Harsona cikkírói is részt vettek a helytörténeti munkában. A választások után 1992-ben városunkban járt Orbán Viktor, vele készített riportot Szöllösi Lajos. A következő idézet már célként tűzte ki a tapasztaltakat. Riporter: „A párt az utóbbi időben egyre nagyobb népszerűsége tett szert, és nemcsak a fiatalok körében. Mivel magyarázod ezt? – Orbán Viktor: A Fidesz sohasem csak a fiatalok pártja volt, hanem megpróbáltunk az idősebbekkel is törődni, és ezt a későbbiekben is előtérbe helyezzük. Szeretném, ha a Fidesz tömegpárttá válna, de megtartaná liberális jellegét. Üdvözlöm a Lehel Harsona olvasóit.”

Dolgoztunk a budapesti Néprajzi Múzeumnak is, segítettünk adatokat gyűjteni a szentendrei Skanzen számára. Jászberényben és annak környékén – 1970 körül – sok régi, 100 évnél öregebb ház volt, s ezek főbb jellemzőit kellett megfigyelni, leírni. A kérdéscsoportok feldolgozására sokan jelentkeztek. A szakkör tagjai csoportokat hoztak létre, de akadtak olyanok is, akik egyedül vállalták az érdekes munkát.

Az összegyűjtött anyagot jónak találtam, és elküldtem a múzeum illetékesének. Két hét múlva levélben köszönték meg az adatokat, amelyeket „nagyon értékesnek” ítélték, s 8 diákomat jutalomban részesítették. Részt vettünk történelmi tárgyú vetélkedőkön is, mint pl. a szolnoki Városi Könyvtár által meghirdetett Széchenyi négyfordulós versenyen, ahol 25 főt sikerült mozgósítani eredményesen.

Célul tűztük ki Jászberény híres embereinek felkutatását, életrajzi adataiknak rögzítését. Így jutottunk el – 1976-ban – Beleznay Antal unokaöccsének közvetítésével – a nagy dalszerző akkor még élő gyermekeihez. Kérdéseinkre készségesen válaszoltak, a következő megható sorokat érdemes idézni: „Mi, Beleznay Antal dalszerző élő gyermekei, örömkönnnyeket hullatva vettük tudomásul, hogy Ön feladatul tűzte ki tanítványainak a helybeli géniuszok ismertetését.

Az Ön által felvetett témával ráirányította az ifjúság figyelmét az ősök tiszteletére.

Nagy tisztelettel köszönjük:

özv. Devich Miklósné Beleznay Anna (gyémánt diplomás matematika tanár)

özv. Almássy Andrásné Beleznay Ilona (arany diplomás gyógyszerész).”

A néprajzi gyűjtőtábor egyik napján Gecse Árpádot, a Jászság híres festőjét látogatta meg – szintén 1976-ban – Molnár Katalin és Nagy Mária. Egy rövid részletet ismertetek beszámolójukból:

„Árpád bácsi és felesége nagy szeretettel fogadott. Elsőnek az értékes házi múzeumot néztük meg. A környékről gyűjtött őskori tárgyak, mezőgazdasági szerszámok és jászsági népviselet ruhadarabjai a tulajdonos büszkeségei. Utána a képtárat tekintettük meg. Nagy élmény volt.”

Riport készült egy nagypapával, Jankovich Zoltán gyógyszerésszel, aki ismerte Szent-Györgyi Albertet, a C-vitamin Nobel-díjas felfedezőjét. Várad Vajk a következő kérdéseket tette fel nagyapjának:

1. „Hogyan ismerkedtél meg vele?
2. Kémiát adott elő nekünk a szegedi egyetemen.
3. Hogyan kerültél vele közvetlen kapcsolatba?
4. Ahhoz, hogy a gyógyszerész ledoktorálhasson, plusz 2 évet kellett még tanulni: kémiát vagy növénytant. Én a kémiát választottam, amelyet Szent-Györgyi okított. Én a kislánya révén ismertem meg, ő 4 évvel volt fiatalabb mint én.
5. Milyen természete volt a professzor úrnak?
6. Végtelenül nagyvonalú, baloldali gondolkodású volt, ezért mellőzték.

Egyébként szellemes, jópofa, víg kedélyű, bohém ember volt, és mi nagyon szerettük.”

A beszámolóból az is kiderült, hogy munkatársait keményen megdolgoztatta, amikor a C-vitamin felfedezésén dolgoztak, és ő is fáradtságot nem ismerve küzdött a célért. Annak dacára, hogy Nobel-díjat kapott, maradt Szegeden professzornak.

Szakkörös diákjaim minden évben részt vettek honismereti táborokban és más rendezvényeken.

Képtelenség lenne felsorolni 1966-tól az összeset, ezért csupán a kiemelkedőket sorolom fel a díjakkal együtt.

A szakkör megalakulása után egy évvel Varga László II. osztályos diákom már részt vett az Országos Honismereti tábor munkájában, s a következő, 1968. évben is őt jelöltem mint az egyik legkiválóbb gyűjtőt. A célokkal már akkor egyet lehetett érteni. Így számolt be a szakkör tagjainak:

7. A tábor lakói 3 szekcióban dolgoztak. A régész szekció a két hét alatt egy avar temető ásatásán vett részt. Az érdekes munka nagyon jó eredménnyel végződött, sikerült feltárni a temetőt.

8. A néprajzosok a Kapos-Koppány-völgy gazdag anyagát igyekeztek összegyűjteni. Értékes népi tárgyak kerültek elő, pl. korai barokk stílusú Jézus faszobor. Az utolsó napokban nagy sikerű kiállítást rendeztek a gyűjtött anyagból.

9. A harmadik szekció újkori falukrónikával, helyi iparral, munkásmozgalmi témával foglalkozott.

A fent említett programok mellett országosan ismert, kiváló szakemberek tartottak előadást a tábor lakóinak.

Tábori Erika 1972-ben így ír a szakkör életéről: „A választott témák, amelyeket feldolgozunk változatosak. Sokan gyűjtenek népszokásokat – a csirke keltetésétől kezdve a lakodalmas néprajzi szokásokig. Akad olyan diák is, aki a kiháló népi mesterségeket dolgozza fel, mint pl. a kovácsét, szücsét, a mézeskalácsosét. Czudarik Judit, akinek a nagyapja mézeskalácsos, nemcsak a mesterség fortélyait jegyezte fel, hanem jó néhány cukorka és törökméz receptjét is elhozta, amelyet a szakkör tagjai hazavittek.”

Az idézetből is látható, hogy a szakköri foglalkozásokat igyekeztem színesebbé tenni, az előbb már említett helytörténeti sétákkal, vagy az 1972-ben megrendezett hobbi kiállítással. Krónikásunk a következőket írta:

„A rendezvényel sok munka volt, de megérte. Örültünk a sok dicsérő és elismerő szónak, amelyet töletek és tanárainktól kaptunk.

A szakkör minden tagja részt vett a rendezésben. Volt aki érdekes gyűjteményt hozott, mások a termet rendezték, vagy ügyeletet tartottak a látogatás idejében. Nagy örömünkre „idegenek” is elég sokan megtekintették kiállításunkat.”

1975-ben Dombóváron rendezték meg az Országos Honismereti tábor, ahol már 14 szakcsoportba osztották be a tanulókat. Szabó Éva ismertette a változásokat is.

„Szükséges volt, hogy a családoknál gyűjtött anyagot minden nap összegezzük, mert az utolsó napokban dolgozatot kellett írunk, amelyet a tábor vezetése értékelt.”

Ugyancsak ebben az évben dolgozták fel tanulóim a Juhászok ajándékozása c. témakört, amelynek kérdéseit Gunda Béla – volt professzorom – állított össze. Az anyagot leltározva elhelyezték a debreceni néprajzi intézet adattárába.

1976-ban két nyári táborban is részt vettek szakköröseim. Az Országos Honismereti tábor Karcagon tartották, ahova 4 diák ment. Néprajzi emlékeket gyűjtöttek a városban és környékén. Különböző előadások és kirándulások váltogatták egymást. A hasznos tudnivalókat felhasználták a pályadolgozatok írásánál.

Ebben az évben Jászberényben is rendeztek nyári néprajzi gyűjtőtábor, ahol a szakkör 5 tagja vett részt, két és fél hétig tevékenykedtek.

A Megyei Művelődési Osztály és a Damjanich Múzeum által kiírt pályázaton a szakkörből 7 tanuló kapott rangos helyezést és pénzdíjazást, az Országos Néprajzi és Gyűjtőpályázaton – ugyan ebben az évben – a szakkör országos első helyezést ért el. Néhány címet érdemes megemlíteni: csöszkunyhók, tanyai telekredezés, paraszti család konyhája, szobája, cséplés stb.

1977-ben a szakkör 12 tagját hívták meg a törökszentmiklósi Honismereti Táborba. Molnár Katalin is részt vett az itteni táborozáson. Ő ebben az évben országos második helyezést ért el dolgozatával.

1978-ban a szakkör 24 pályamunkával lett első, Budai Margitot és Piros Ágneszt hasonlóan díjazták. Ezen kívül több második, harmadik, valamint pénzdíjazásban részesítették tanulóimat a megyei és országos pályázatra beküldött dolgozataikért.

1979-ben a helytörténeti tábort ismét Törökszentmiklóson rendezték meg, s mivel az előbbi eredményeket elérő diákok leérettségiztek, tehát elhagyták az iskolát, ismét új csapattal indítottam.

A táborok egyre gazdagabb programmal nyitottak, a tanulók meg egyre jobban érezték magukat. Az első nap ismerkedési estet rendeztek. A legszínesebb összeállítást – a zsűri szerint is – a mi csapatunk készítette. Ezt a tényt bizonyította: megnyertük a versenyt, a vele járó gyönyörű tortával együtt.

A gyűjtőmunkát már másnap reggel megkezdték a szakköri tagok. A táborvezetés címeket adott, és a helyszínen a hajdani cselédek és summások életét kutatták a két és három fős brigádok tagjai. Őszintén elbeszélgettek az idős asszonyokkal, férfiakkal, akik örültek az érdeklődésnek, s meghatódva meséltek a „régvi világról”, a cselédek és a mezőgazdasági idénymunkások nehéz és küzdelmes életéről. Régi, ma már nem használatos tárgyakat is gyűjtöttek a Damjanich Múzeum ifjú munkatársainak a segítségével. A tulajdonosok nem tudták, hogy az otthoni lim-lom a múzeum számára milyen nagy érték.

A gyűjtött tárgyi és írásos anyagot délutánonként rendezték a diákok, céduláztak, megszámozták a kalendáriumokat, aszatólókat, répakapkodókat stb. Esténként pedig előadásokon vettek részt, amelyeket kiválóan felkészült szakemberek tartottak.

A tábor legeredményesebb csapata a Lehel Vezér Gimnáziumé volt, 150 db tárgyat gyűjtöttek és fejenként legalább 50 db cédulát írtak meg. Ebben a táborban én is részt vettem, s a volt summásokkal, cselédekkel folytatott beszélgetést mind a mai napig nem felejttem el, olyan megrendítő hatással voltak rám.

1979-ben az Országos Honismereti Tanácskozáson szintén részt vettem. Bemutatták nekünk Eger – itt volt a rendezvény – legfőbb nevezetességeit, este egy néptánc együttes műsorát tekintettük meg, valamint két filmet Egerről és Heves megyéről. Mi az első szekcióban dolgoztunk, ahol iskolatörténettel, helytörténettel foglalkoztunk. Ekkor már 13 éve a Lehel Vezér Gimnázium történetével kapcsolatos anyagot gyűjtöttem, tehát nekem is nagyon jól jöttek az itt hallottak.

Lelkes szakmai munkánkat 1979-ben is kiváló eredmények bizonyították. Négy különböző pályázatra küldtünk dolgozatokat a Járási Hivatal és a Damjanich Múzeum, valamint a Néprajzi Múzeum felhívásaira. 31 diák írta a dolgozatokat, s részesültek pénz-és könyvjutalomban. Feldolgozták a kovácsok, pékek, mézeskalácsosok, szőlészek-borászok, asztalosok, tűzoltótestületek stb. történetét, és megírták különféle üzemek, téeszek, állami gazdaságok históriáját. Csupán néhány címet ragadtam ki a rendkívül érdekes feladványok közül, pedig a gyermekjátékok is figyelmet érdemelne.

Kereskedő tanulókat szintén oktattam, ezért igyekeztem őket is mozgósítani. 1979-80-ban több díjazott közülük került ki. Az általuk választott címek szintén érdekesek voltak. Néhányat érdemes megemlíteni: A Gosztonyi család élete, A papi birtok Jánoshidán, A temető néprajza, A kerékgyártó mesterség.

1980-ban a szakkör II. díjat nyert, 14 diák pedig pénzjutalomban részesült. Ugyancsak ebben az évben levelet kaptam a Néprajzi Múzeumból, amelyben örömmel értesítettek, 7 szakkörösöm újabb pénzjutalmat vehet át.

Bánki Noémi sikeréről már előbb tettem említést az 1981-ben kiírt megyei pályázaton, a többi eredményről is meg kell emlékezni.

A honismereti szakkör ismét első helyezést ért el, második, harmadik különdíjban 4 diák részesült, pénzjutalomban pedig 8 fő. Könyvet szintén 8 tanuló kapott.

Ugyancsak meghívás érkezett a Jász Múzeumba, ahol Tóth János igazgató úr érdekes, közvetlen hangú beszámolót tartott az 1981. év járási helytörténeti munka eredményeiről. A legtöbb pályázat ismét szakkörömből érkezett. 3 diákomnak nagyon jól jött a pénzjutalom, de örömmel vette át 4 gimnazista és 2 kereskedő tanuló az értékes könyveket is.

Az Egri Diáknapokon 1981-ben Csordás József, Faragó Sándor, Tóth Marianna arany, ketten pedig ezüst minősítést kaptak honismereti dolgozatukra.

Az 1982-es szintén sikeres év volt. A megyei múzeum, a megyei tanács pályázatára 19 dolgozatot küldtem el. 1983-ban volt az eredményhirdetés, ahol a szakkör és Darabont Tibor kiemelt első díjat nyert. Ekkor már másik honismereti szakkört is szerveztem, főleg kereskedő tanulókból, s az ott tevékenykedők megyei harmadik díjat kaptak.

Összesített eredményeink az előbb említetteken kívül második, harmadik, negyedik díj, amelyet 11 fő kapott.

Valamivel előbb, 1982-ben a Megyei Mozgalomtörténeti konferencián, a díjkiosztó ünnepségen 16 szakköri tag szerepelt eredményesen, s részesült különféle díjban, pénz-vagy könyvjutalmat kaptak.

1984-ben a megyei, országos honismereti, néprajzi pályázatokon iskolánk ismét szép eredményekről számolhat be több kategóriában. Előfordult, hogy ketten-hárman nyújtottak be egy dolgozatot.

Ezt figyelembe véve 14 munkát 26 tanuló küldött be, s részesültek pénzz jutalomban. Újabb érdekes témákat dolgoztak fel, mint pl. masamód mesterség, A Jászság halászata és horgászata. Paraszti kertek etnobotanikai ismerete, A búcsú régen és ma, Citerakészítés Jászfákóhalmán, hogy csak néhányat említsek.

Ebben az évben az Országos Néprajzi pályázaton Sugár Judit III. díjat nyert.

Bekapcsolódtunk az Országos Diáknapok pályázataiba is, és 1984-85. tanév végén kaptuk a jó hírt, amely szerint 15 arany, ezüst és bronz minősítést szereztünk dolgozatainkkal. Sikereinket később is megismételtük ezen a fórumon is.

Nyaranta változatlanul részt vettünk a honismereti táborokban, de csak a jelentősebbekről számolok be. Ilyen volt az 1985-ben Kisújszálláson megrendezett összejövétel. Voltak akik a vasút történetét vizsgálták, visszaemlékezéseket, régi tárgyakat gyűjtöttek. Mások a régi tánciskolai hagyományokat kutatták. E témánál bepillantottak a fiatalok, régen hogyan ismerkedtek, szórakoztak az ifjak. Ezenkívül népi játékokat készítettek, öreglebbencset főztek, népdalokat tanultak. A legérdekesebb azonban egy régi kunsági lakodalom megidézése volt, korhű kosztümökbe öltöztek, s minden hagyományt megőriztek. (Völgyi Ildikó – ma tanár – visszaemlékezései.)

Az 1985-86. tanév sikerei a következők. A megyei honismereti pályázaton a szakkör második díjat nyert, 7 tanulónk pénzz jutalomban részesült, és 13-an vehettek át értékes könyveket.

1987 októberében Jászapátin megnyitották az új művelődési házat. Az itt rendezett ünnepségen osztották ki az országos múzeumi hónapok zárásaként a honismereti díjakat a megye minden részéből összesereglett vendégek előtt. Különdíjat kapott a honismereti szakkör, valamint Berki Tímea, Horváth Ildikó, Sebők Anett, 1 diák III. lett, 6 pedig könyvjutalomban részesült. Itt is gazdag program várta a résztvevőket. Megnézték a tanyamúzeumot, a Vágó Pál helytörténeti gyűjteményt és táncolhattak a falusi kisbíró vezette hangulatos szüreti felvonuláson.

Az Egerszögön 1988-ban rendezett országos jutalomtáborozáson Kispál Andrea vett részt, az ő beszámolójából idézek:

„Itt is szekciókba osztottak bennünket, engem a szőlő-és borkultúra építményei és tárgyi eszközei címet viselő csoportba osztottak... Nemcsak gyűjteni jártunk hanem szerveztek nekünk egész napos túrát,

ahol a környékbeli várakat, várromokat néztük meg, és strandon is voltunk. Délutánonként benn a táborban lehetett korongozni, mézeskalácsot sütni, gyertyát mártogatni, kenyeret sütni. Szóval nem unatkoztunk.”

1988 októberében a honismereti mozgalom záró rendezvényét Jászfákóhalmán tartották, ahol kiemelték: „A helytörténeti témájú pályázatok között – a Jászberényi Lehel Vezér Gimnázium szakkörének hatására is – kiemelkedően sok dolgozat érkezett a Jászságból.” (Szolnok Megyei Néplap 1988. okt.31.) Első helyezést ért el Gulyás Mónika, aki nagyapját kérdezgette gazdász életútjáról olyan sikeresen, hogy első helyezést ért el pályamunkájával, egy diák harmadik lett, többen pedig pénz-és könyvjutalmat kaptak. Az egy különdíjasról elismeréssel szóltak. Boros Csilla dolgozata a berényi Palotásy kórus életéről szólt.

1991-92-ben nyugdíjazásom évében szintén kiváló eredményeket produkáltunk. Hagyó Lehel első díjban részesült, többen különféle helyezést értek el, s a könyvjutalmak sem maradtak el. Két működő szakköröm is kiemelkedett a mezőnyből.

Szakköröm eredményes 26 évet tudhat maga mögött. Remélem különféle intézményeknél fellelhetők a dolgozatok, s lesznek majd olyanok, akik felhasználják az általuk gyűjtött értékes anyagot.